

Impressie van de digitale bijeenkomst over de werking van de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen op 30 april 2021

Van : Koos Graniewski

Datum : 10 mei 2021

De WBTR heeft betrekking op verenigingen en stichtingen.

De presentatie van het web seminar (Samen bestuur en toezicht op orde) was in handen van Peter Moerkens. Hij gaf op 30 april 2021 een uitleg over de wet.

Bij mijn impressie richt ik me op (ouderen)verenigingen. In Zoetermeer zijn dat ouderenorganisaties met inhoudelijk eenvoudige statuten, waarbij bovendien de financiële risico's beperkt zijn. Voor andere ouderenverenigingen zal hetzelfde gelden.

Aanleiding

De redenen om deze wet per 1 juli 2021 in te voeren zijn o.a. de rellen over bestuurders van een woningbouwcorporatie die een Maserati als dienstauto had of de ss Rotterdam aankocht en deze met heel veel extra kosten verbouwde (vanwege de aanwezige asbest) en met verlies verkocht; de ss Rotterdam dient nu als hotel.

Dit zijn voorbeelden van oneigenlijk gebruik van veelal publieke geldmiddelen.

Jaarlijks doen zich honderden situaties voor waarbij bestuurders inschattingsfouten maken. Hierdoor kunnen er financiële problemen ontstaan. Vaak problemen die voorkomen hadden kunnen worden door iets beter of langer na te denken, onderzoek te verrichten of advies in te winnen. Zo kan een op het oog gezonde vereniging opeens in financiële problemen komen. Ook leest u in de krant regelmatig berichten van bestuurders die er met de kas van door zijn gegaan. De verbaasde reactie van de overige bestuurders was en is vaak: nooit gedacht dat dit ons kon overkomen. Immers, bestuurders gaan ervan uit dat ook de andere bestuursleden betrouwbaar en integer zijn en de vereniging goedgezend.

Financiële aansprakelijkheid bestuurders

Deze wet heeft een functie 'als stok achter de deur' voor wanneer een bestuurder onbehoorlijk gedrag toont. Omdat mensen het snelst leren van financiële prikkels, bepaalde de wetgever dat het wangedrag van bestuurder van verenigingen moet worden bestraft door hen financieel te laten bloeden.

Voorheen was de persoonlijke aansprakelijkheid van een bestuurder beperkt en soms was hij of zij hiertegen verzekerd.

Met de wet is het nu wel mogelijk om een 'onzorgvuldig' bestuurder – al dan niet – hoofdelijk aansprakelijk te stellen, waardoor deze het risico loopt om voor zijn (wan)daden of onzorgvuldig beleid zijn eigen beurs te moeten trekken.

Voorkomen van wandaden, onzorgvuldig bestuur of chaos bij een vereniging Er zullen altijd mensen in de wereld zijn die de boel willen flessen, maar je kunt als vereniging wel het nodige doen om het iemand met een verkeerde instelling moeilijk(er) te maken.

De mogelijkheid om (potentiële) bestuurders hoofdelijk aansprakelijk te kunnen stellen, zal – zo is de verwachting – preventief kunnen werken; het kan bestuurders behoeden om niet de fout in te gaan. Fouten zijn daarbij: fraude of tekortschieten in de financiële controle of ander gedoe, vooral met geld.

Preventieve maatregelen

Om bestuurlijke ellende te voorkomen beveelt Peter Moerkens aan het WBTR Stappenplan te volgen. In 10 stappen wordt duidelijk gemaakt over welke aandachtspunten een bestuur zich moet buigen (en beslissen) om de statuten van de vereniging (op papier) WBTR-proef te kunnen maken.

Het 10 stappenplan

Dit plan geeft aan wat je als bestuur van een vereniging goed moet regelen:

1. Goed bestuur;
2. Aansprakelijkheid;
3. Tegenstrijdig belang
4. Belet en ontstentenis;
5. Meervoudig stemrecht;
6. Toezicht
7. Bindende voordracht;
8. Raadgevende stem;
9. (Ontslag bestuurder; geldt voor stichtingen);
10. Statuten.

Moerkens loopt de 10 punten uit het stappenplan snel door:

Ad 1 Goed bestuur

- Het draait daarbij vooral om financiële zaken;
- Maak het handelen van het bestuur inzichtelijk door duidelijke afspraken te maken over ieders taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Leg dit vast (dat hoeft niet per se in de statuten. Details kan je opnemen in een huishoudelijk reglement). Duidelijke afspraken nu kan ellende in de toekomst voorkomen.
- Leg periodiek verantwoording af aan de leden van de vereniging.
- Maak als bestuur duidelijk welke beslissingen je neemt (en waarom);
- Zorg dat alle besluiten (en andere belangrijke zaken) zijn vastgelegd.

Ad 2 Aansprakelijkheid

- Tegenover 'goed bestuur' staat 'wanbestuur';
- Bij 'wanbestuur' komt de aansprakelijkheid van bestuurder(s) aan de orde;
- Soms kunnen zelfs oud-bestuurders aansprakelijk te worden gesteld.
- Er is onderscheid tussen 'interne aansprakelijkheid' (binnen de vereniging) en 'externe aansprakelijkheid' als een derde partij erbij betrokken is.

Als een verenigingsbestuurder de vereniging schaadt door bijvoorbeeld onverantwoorde investeringen te doen, kwam die financiële schade in het verleden meestal voor rekening van alleen de vereniging. Soms leidde dat zelfs tot een faillissement. Met de nieuwe wet kan de vereniging de schade verhalen op de bestuurders, die hoofdelijk aansprakelijk kunnen zijn.

Zie ook de voorbeelden op blz. 4 en 5.

Ad 3 **Tegenstrijdig belang**

- De belangen van de vereniging staan voorop. Altijd. Bij belangentegenstellingen (vereniging versus bestuurder) gaat het belang van de vereniging dus voor. Discussies zoals die in het verleden wel plaatsvonden, zijn met de nieuwe wet uitgesloten;
- Advies: regel dit in de statuten om moeilijkheden te voorkomen; Zie ook de voorbeelden op blz. 4 en 5.

Ad 4 **Belet en ontstentenis**

- Bij 'belet' gaat het om tijdelijk verblijf elders, waardoor je niet beschikbaar bent om te vergaderen, bijvoorbeeld vanwege vakantie. Bij 'ontstentenis' ben je niet aanwezig.
- Advies: regel in de statuten hoe je moeilijkheden kunt voorkomen als niet iedere bestuurder aanwezig is of kan zijn bij het nemen van (belangrijke) besluiten.
Met de tegenwoordige hulpmiddelen als internet/e-mail, etc. is het gemakkelijk met elkaar te communiceren. Via een tijdelijke noodwet is het zelfs mogelijk om digitaal te vergaderen, waarbij de genomen besluiten rechtsgeldig zijn.

Ad 5 **Meervoudig stemrecht**

- Tot op heden kan bijvoorbeeld een voorzitter van een vereniging/bestuur een doorslaggevende stem hebben; een stem die zwaar (dubbel) telt. Met de nieuwe wet is dit **niet** langer toegestaan, ook niet als in de statuten meervoudig stemrecht is opgenomen; de wet gaat boven een verenigingsreglement.

Ad 6 **Toezicht**

- Dit heeft met name betrekking op grote verenigingen of stichtingen die werken met een raad van toezicht.
- Ook kleine verenigingen zoals onze ouderenorganisaties hebben met een zekere controle en of toezicht te maken. Denk daarbij aan de jaarlijkse financiële controle door de Kascommissie. Een belangrijke commissie omdat haar besluit bepaalt of de penningmeester en of bestuur decharge wordt verleend. Daarnaast dient het bestuur verantwoording af te leggen aan de Algemene Ledenvergadering. Zo nodig kan die vergadering het bestuur terugfluiten.
- Mogelijke fraude kan worden voorkomen als de penningmeester voor een beperkt bedrag bevoegd is om geld over te maken. Bij hogere bedragen (bijvoorbeeld 200 euro en meer) kan daarbij tevens de goedkeuring nodig zijn van een tweede bestuurslid. Immers, vier ogen zien meer dan twee. Daarnaast kan het gewenst zijn dat een bestuurslid digitaal kan meekijken met de geldbewegingen bij de bank.
Om het interne toezicht te versterken is het ook mogelijk om de Kascommissie niet alleen jaarlijks de financiële situatie van de vereniging te laten beoordelen, maar bijvoorbeeld iedere drie maanden.

Ad 7 **Bindende voordracht**

- De ouderenorganisaties in Zoetermeer zullen hier niet mee te maken hebben. Dit is meer voor grote organisaties waarbij bijvoorbeeld de medezeggenschapscommissie een zetel in het bestuur heeft. Zo'n commissie kan dan een kandidaat voordragen die toegelaten **moet** worden tot het bestuur.

Ad 8 Raadgevende stem

- De ouderenorganisaties in Zoetermeer zullen ook hier niet mee te maken hebben. In de praktijk luistert het bestuur naar experts die voor een bepaald agendapunt worden uitgenodigd. Die hebben als gasten geen stemrecht, maar een verstandig bestuur zal wel goed naar eventuele adviezen of aanbevelingen luisteren.

Ad 9 Ontslag bestuurder, geldt voor stichtingen (niet van toepassing)

Ad 10 Statuten

- Bekijk met het 10-stappenplan in het achterhoofd of de statuten aangepast dienen te worden.
- De statuten hoeven overigens niet direct te worden aangepast. Daarvoor hebben verenigingen vijf jaar de tijd. Er zijn juristen, advocaten en notarissen die adviseren om de statuten snel WBTR-proef te maken. Daarbij willen ze graag van dienst zijn, maar dat kost wel geld. Het is verstandig om de statuten WBTR-proef te maken als er ook andere wijzigingen in de statuten kunnen worden meegenomen.
- Aangezien de statuten van de ouderenorganisaties niet te ingewikkeld zijn, is het m.i. niet nodig om een extern jurist of WBTR (samen bestuur en toezicht op orde) in te schakelen.
- Voor 120 euro (met 50% korting, exclusief BTW) is het voor een vereniging die lid is van de FASv mogelijk om hulp te krijgen bij de 'invulling' van het 10-stappenplan. Via een werkboek met bijlagen is het mogelijk om in zo'n drie uur de statuten door te lichten en wijzigingen aan te brengen.
- Niet alles hoeft overigens in de statuten te worden geregeld. Dat kan vaak ook in een huishoudelijk reglement.
- Denk bij het aanpassen van de statuten tevens aan de privacyregels van de AVG. Hieraan zijn ook onze ouderenorganisaties gebonden. Respecteer deze. Mijn advies met betrekking tot de AVG is dat je alleen die gegevens van de leden vraagt, waarmee je iets doet. Bij de AOVZ vragen we van onze leden: naam en adres; eventueel e-mailadres en telefoonnummer. Al deze gegevens zijn nodig om onze leden telefonisch, per e-mail of schriftelijk te kunnen benaderen. Vraag je leden om hun geboortedatum, dan moet je iets met die gegevens doen. Bijvoorbeeld het toesturen van verjaardagskaarten en of om het ledenbestand te analyseren naar leeftijd (hoeveel 75-plussers kennen wij en waaraan heeft deze categorie behoefte). Zo niet, vraag dan niet naar die geboortedatum.

Te ondernemen acties door de ouderenorganisaties:

- Als het kan voor 1 juli 2021 inventariseren welke wijzigingen er in de statuten nodig zijn om geheel te voldoen aan de WBTR.
Het 10-stappenplan kan een inspiratiebron zijn of als checklist dienen.
Realiseer dat je als in de statuten artikelen zijn opgenomen die strijdig zijn met de WBTR deze artikelen buiten spel staan.
- Binnen vijf jaar dienen de statuten WBTR-proef te zijn.

Drie voorbeelden uit het web seminar

Praktijkvoorbeeld I (interne aansprakelijkheid)

- Een vereniging laat een nieuw CRM software pakket ontwikkelen door een gespecialiseerd IT-bedrijf en betaalt een flinke geldsom aan.
Vervolgens gaat het bedrijf failliet en kan de vereniging dan fluiten naar het geld?
- *Wat zouden de gevolgen zijn geweest?*

Antwoord

De rechter oordeelde dat de vereniging de bestuurders in dit voorbeeld hoofdelijk aansprakelijk stelde (interne aansprakelijkheid), omdat ze voor deze hoge uitgave geen overleg pleegden met de leden van de vereniging en dus geen goedkeuring van de leden hadden gekregen om die uitgave te doen. Bij hoge uitgaven dient zo'n goedkeuring er wel te zijn.

Daarnaast was het bestuur in gebreke gebleven door geen of onvoldoende onderzoek te doen naar de (financiële) betrouwbaarheid van het IT-bedrijf.

Praktijkvoorbeeld II (externe aansprakelijkheid)

- Een vrijwilligersvereniging besluit om het clubhuis grondig te gaan verbouwen. De voorzitter verstrekt de opdracht. De geselecteerde aannemer laat vele andere opdrachten schieten voor deze grote klus.
De vrijwilligersvereniging blijkt uiteindelijk te weinig geld in kas te hebben om de aannemer volledig te kunnen betalen.
- *Wat zou de aannemer hebben gevorderd bij de rechter en wie heeft hij aangesproken?*

Antwoord

Een 'goed bestuur' zal bij een grondige verbouwing van het clubhuis van te voren al nagaan hoeveel kosten hiermee gepaard zijn en of die kosten uit eigen middelen te voldoen zijn.

Is dat niet het geval, dan zal het bestuur de plannen moeten aanpassen, laten schieten of bij de verbouwing de hulp van bijvoorbeeld de leden inroepen.

Door het onzorgvuldig handelen van het bestuur – zo stelt de rechter – kan zowel de vereniging aansprakelijk worden gesteld voor de schade die de aannemer leidt als de individuele disfunctionerende bestuurders (die zijn hoofdelijk aansprakelijk). In de praktijk zal de schade in eerste instantie verhaald worden op de vereniging. Mocht de vereniging onvoldoende geld in huis hebben om alle schade te betalen, dan kunnen de resterende kosten verhaald worden op de individuele bestuurders.

(KG: in theorie kan de vereniging via interne aansprakelijkheid de kosten die de vereniging betaalde weer verhalen op de bestuurders. Immers, ook de vereniging is nu gedupeerde partij door het wangedrag van de bestuurders.)

Praktijk voorbeeld III (tegenstrijdig belang en meervoudig stemrecht)

- Stichting 'A tot Z' heeft drie bestuursleden. Het is bijna zomervakantie, maar er moeten nog belangrijke besluiten worden genomen.
- Trix (secretaris) is afwezig wegens vakantie. Jacob (voorzitter) en Nienke (penningmeester) zijn aanwezig. Zij besluiten gezamenlijk de bestuursvergadering door te laten gaan;
- Te nemen besluit: inrichting van de gemeenschappelijke ruimte.
Ter tafel ligt het besluit tot goedkeuring van de offerte van het bedrijf van de broer van Jacob. Nienke stemt tegen, maar Jacob voor. Deze geeft aan dat zijn stem als voorzitter doorslaggevend is bij een gelijk aantal stemmen voor en tegen.
- *Welke dilemma's zijn te herkennen in deze casus?*

Antwoord

In deze casus komen drie aspecten aan bod:

- (1) een bestuurslid is tijdelijk afwezig
- (2) tegenstrijdig belang
- (3) meervoudig stemrecht

Ad 1. Een bestuurslid op vakantie wordt buitenspel gezet. Bij belangrijke beslissingen hoor je m.i. alle bestuurders in het besluitvormingsproces te betrekken. Zeker als er een belangrijk besluit in de lucht hangt, zal hierover binnen het bestuur al eerder over gesproken zijn. In die voorfase is het vaak al duidelijk hoe de drie bestuursleden zullen beslissen. Zo nodig kan een voorzitter hierover de andere (twee) bestuurders polsen. Bovendien: via internet is iedereen tegenwoordig direct bereikbaar. Dan kan – ook op afstand – afspraken worden gemaakt over voorgenomen besluiten en het besluit zelf.

Ad 2. Het is mooi als een familielid een opdracht kan worden gegeven, maar dan zou je bij dit besluit als 'goed en integer bestuurder' in ieder geval geen stem mogen uitbrengen vanwege mogelijke tegenstrijdige belangen. Onthouden van je stem ligt dan in de rede (familiebelangen versus belangen van de stichting. Zie ook onder ad 3.). Misschien is het verstandig om geen familieleden bij jouw verenigingsprojecten te betrekken.

Ad 3. Volgens de WBTR is het niet langer mogelijk om een meervoudige stem uit te brengen. Zelfs niet als dit stemrecht volgens de huidige statuten is toegestaan. Immers, wetgeving (WBTR) staat boven de statuten. Bij strijdigheid gaat de wet voor.